

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΣΙΑΓΩΓΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΡΓΩΝ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

ΛΑΖΑΡΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ ΤΟΥ ΙΑΤΡΟΥ, ΚΟΖΑΝΗ

1

**LAZARUS APOSTOLIDIS, COLLECTION OF GREEK
ARTWORKS, KOZANI**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ : ΖΑΡΟΥΧΑ ΕΥΓΕΝΙΑ

ΑΕΜ : 3302

ΕΠΟΠΤΡΙΑ: ΒΑΜΒΑΚΙΔΟΥ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΤΑΜΟΥΤΣΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη, που διεξήχθη στο πλαίσιο πτυχιακής εργασίας με θέμα «Συλλογή έργων νεότερης ελληνικής ζωγραφικής Λάζαρου Αποστολίδη του Ιατρού, Κοζάνη», περιλαμβάνει το ερευνητικό υλικό, ήτοι ένα μικρό δείγμα έργων από τη συλλογή του συλλέκτη, σε συνδυασμό με την πλήρη ανάλυση του κάθε πίνακα και αναφέρεται στην μέθοδο συλλογής του υλικού, δηλαδή την συνέντευξη. Επιπλέον, με την ίδια μέθοδο συλλέχθηκαν και οι πληροφορίες για το βιογραφικό του κ. Αποστολίδη, καθώς και για τη δημιουργία της συλλογής του. Ένα μικρό μέρος της εργασίας αναφέρεται εν συντομία στα βιογραφικά των καλλιτεχνών. Στη μελέτη συμπεριλαμβάνεται και η σημειωτική μέθοδος ανάλυσης των έργων τέχνης, μία μέθοδος η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο της ποιοτικής ερμηνευτικής παράδοσης και τη θεωρία της συμβολικής κοινωνικής διάδρασης. Το αποτέλεσμα της μελετητικής διερεύνησης είναι το συμπέρασμα ότι ο συλλέκτης δεν επιλέγει τα έργα με βάση το θέμα ή την τεχνοτροπία, αλλά βασίζεται σε αμιγώς προσωπικά κριτήρια, με βασικότερο όλων τα έργα να είναι παραστατικά και αφηρημένα.

ABSTRACT

The subject of this paper, written in the context of my degree thesis, is “The Collection of Paintings by Modern Greek Painters, belonging to Lazaros Apostolides, in Kozani”. The paper presents the object of the thesis, i.e. a small sample of the artworks of the collection. For each painting presented, there is a brief analysis included, as well as the method of collecting the material, which was by interview. The personal information and bio of Mr. Apostolides’ was also gathered by interview. Part of the paper is dedicated to the artists’ bios. The study contains the semiotic method of artwork analysis, a process that is part of the qualitative interpretative tradition and of the notion of symbolic social interaction. The outcome of the study boils down to the conclusion that the collector does not select artwork based on their subject or style. On the contrary, he is guided by solely personal standards, of which the most important by far is that the paintings are depictive and abstract.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ-ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ.....	6
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	7
ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΥΛΙΚΟΥ	30
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΥΛΛΕΚΤΗ	34
ΣΥΝΤΟΜΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ.....	36
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	44
ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	49
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	50
ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ	51
ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΕΣ.....	52

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο «Συλλογή έργων νεότερης ελληνικής ζωγραφικής Λάζαρου Αποστολίδη του Ιατρού, Κοζάνη» εκπονήθηκε κατά την εαρινή περίοδο του Ακαδημαϊκού Έτους 2019-2020, στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης των σπουδών μου, του τμήματος Νηπιαγωγών, στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας με έδρα τη Φλώρινα.

Η εργασία πραγματοποιήθηκε υπό την επίβλεψη της κ. Ιφιγένειας Βαμβακίδου, Καθηγήτριας Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας και Πολιτισμού στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών, με συνεξεταστή τον κ. Νίκο Ταμουτσέλη, επίσης Καθηγητή του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας στη Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών στο τμήμα Νηπιαγωγών, ως μέλους ΕΔΙΠ της Διδακτικής των Εικαστικών Μαθημάτων.

Η επιβλέπουσα Καθηγήτρια με παρότρυνε να μελετήσω και να ερευνήσω το εν λόγω θέμα, δηλαδή τη συλλογή έργων τέχνης του κ. Αποστολίδη, με αφορμή την ιδιότητά μας ως συνδημοτών με τον συλλέκτη των σπάνιων αυτών έργων.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσοι συνέβαλαν στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας. Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κ. Ιφιγένεια Βαμβακίδου, για την καθοδήγηση της και την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε. Επίσης τον Καθηγητή κ. Νίκο Ταμουτσέλη για την καθοδήγησή του σχετικά με την ανάλυση των έργων τέχνης.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον ίδιο τον κ. Λάζαρο Αποστολίδη, Παθολόγο Ιατρό και συλλέκτη έργων τέχνης, για την συμπαράσταση, τη παροχή στοιχείων απαραίτητων για την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας αλλά και την πολύτιμη συμβολή του, όπου αυτή χρειάστηκε, τόσο στη φωτογράφιση αλλά και στις πληροφορίες αναφορικά με τα παρουσιαζόμενα έργα τέχνης.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά την οικογένεια και τους φίλους μου για την κατανόηση και συμπαράσταση που έδειξαν την περίοδο αυτή.

Ζαρούχα Ευγενία

Φλώρινα, 2020

ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ-ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ

Για την ανάλυση του υλικού στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκε η σημειωτική μέθοδος. Η σημειωτική μας προσφέρει ένα ενιαίο εννοιολογικό πλαίσιο κι ένα σύνολο μεθόδων και όρων, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν «στο πλήρες φάσμα των σημασιοδοτικών πρακτικών: χειρονομίες, ρούχο, γραφή, ομιλία, φωτογραφία, κινηματογράφος, τηλεόραση, κλπ.» (Turner,1992:17). Οποιοδήποτε κείμενο είναι εξίσου «άξιο» αντικείμενο ανάλυσης για τη σημειωτική. Ο σημειολόγος είναι επιστήμονας και όχι κριτικός.

Η σημειωτική δεν προσφέρει αντικειμενικά επιστημονικά κριτήρια τα οποία να δηλώνουν τι είναι καλό και κακό, δεν οδηγεί, δηλαδή, σε αξιολόγηση αλλά σε ανάλυση κειμένων. Η σημειωτική δεν φιλοδοξεί, λοιπόν, απλώς να μας κάνει καλούς αναγνώστες - όπως πολλοί εσφαλμένα νομίζουν - αλλά να μας ασκήσει σ' έναν αναστοχαστικό διάλογο με τον κόσμο των σημασιών που ταυτόχρονα παράγουμε και μας παράγουν (Πασχαλίδης, 1996:19). Η σημειωτική προσπαθεί να αναλύσει κείμενα επικοινωνιακών μέσων ως δομημένα σύνολα και να διερευνήσει σιωπηρές συμπαραδηλωτικές έννοιες (Chandler, 1998).

Η σημερινή σημειωτική, που είναι συγγενής με τη γλωσσολογία και τη θεωρία επικοινωνίας, εφαρμόζεται σε όλα τα πεδία των «επιστημών του ανθρώπου» που αναφέρονται στην ανθρώπινη κοινωνία και στα πολιτιστικά προϊόντα της (Boklund-Λαγοπούλου, 1980:8). Η σημειωτική εντάσσεται στο πλαίσιο της ποιοτικής ερμηνευτικής παράδοσης και τη θεωρία της συμβολικής κοινωνικής διάδρασης. «Η σχέση πολιτισμού και κοινωνικής δομής είναι κατεξοχήν σχέση σημασιοδότησης. Η σημειωτική μελετά κάθε πολιτισμική διαδικασία ως διαδικασία επικοινωνίας. Το σύνολο του πολιτισμού θα έπρεπε να μελετηθεί σαν επικοινωνιακό φαινόμενο που στηρίζεται σε συστήματα σημασίας. Κάθε σύστημα σημασίας αποτελεί ένα ξεχωριστό κείμενο το οποίο είναι μια αυτόνομη σημειωτική κατασκευή. Έχει έναν αφηρημένο τρόπο ύπαρξης ανεξάρτητο από την επικοινωνιακή πράξη την οποία κλήθηκε αρχικά να πραγματώσει ή τις επικοινωνιακές πράξεις που στη συνέχεια ενέπνευσε. Το να υποτάξουμε το σύνολο του πολιτισμού *sub specie semiotica* δεν σημαίνει φυσικά πως ο πολιτισμός είναι μόνο

σημασία και επικοινωνία, Αλλά πως μπορεί να κατανοηθεί εμβριθέστερα αν θεωρηθεί από σημειωτική άποψη» (Umberto Eco 1994).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΕΡΓΟ 1

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Ρόρρης Γιώργος, (1963-)
Χρονολογία Παραγωγής :	1999
Τίτλος από Συλλέκτη :	Η καθαρίστρια
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια, η οποία δηλώνει ηρεμία
Κυρίαρχο χρώμα :	Καφέ, το οποίο δημιουργεί την αίσθηση της ζεστασιάς, ως γήινο χρώμα
Τεχνοτροπία :	Ιμπρεσιονισμός
Χώρος :	Εσωτερικός, άδειου μεγάλου δωματίου που διακειμενικά παραπέμπει στο εργαστήριο του ζωγράφου
Θέμα :	Ανθρώπινη μορφή, καθιστή, μία γυναίκα
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο:	Μεσήλικη
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο ;	Πολυθρόνα και αφίσες στον τοίχο του δωματίου
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Δεν ταυτίζεται ο τίτλος με την

Σενάριο / Ερμήνευμα	αναπαράσταση Ο κόπος της εργαζόμενης γυναίκας, σε πλάγια πόζα, που υποδηλώνει προσφορά
---------------------	---

ΕΡΓΟ 2

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Καντζουράκης Κυριάκος, (1944-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2017
Τίτλος από Συλλέκτη :	Το ορφανοτροφείο
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια, η οποία είναι συνδηλωτική ηρεμίας
Κυρίαρχο χρώμα :	Γκρι, το οποίο εκφράζει μελαγχολία στην απεικόνιση των παιδιών
Τεχνοτροπία :	Εξπρεσιονισμός
Χώρος :	Εξωτερικός χώρος ορφανοτροφείου, πιθανόν στην είσοδο του ή σε κεντρική κλίμακα έμπροσθεν αυτού
Θέμα :	Ανθρώπινες μορφές, δέκα αγόρια και μία κοπέλα, καθιστά στις σκάλες μεγάλου οικήματος

Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο:	Έντεκα παιδιά νεαρά
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο ;	Ενδυμασία, κόμμωση μεταπολεμικής εποχής
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes Σενάριο / Ερμήνευμα	Ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση Αναμνηστική φωτογραφία από το ορφανοτροφείο σε πόζα μετωπιαία, άλλης εποχής

ΕΡΓΟ 3

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Τζαμουράνης Δημήτρης (1967-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2005
Τίτλο από Συλλέκτη :	Μάγος Χουντίνι

Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Κάθετη, συνδηλωτική δυναμισμού
Κυρίαρχο χρώμα :	Κόκκινο, συνδεδεμένο με αισθήματα χαράς
Τεχνοτροπία :	Εξπρεσιονισμός
Χώρος :	Εσωτερικός χώρος δωματίου, στο ατελιέ του ζωγράφου
Θέμα :	Μία κεντρική ανθρώπινη μορφή, όρθια, άνδρας, περισσότερα παραμορφωμένα πρόσωπα περιμετρικά
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο:	Ένας άντρας
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο ;	Παραμορφωμένα πρόσωπα και σώμα άντρα με τα πόδια πάνω στο τραπέζι
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes Σενάριο / Ερμήνευμα	Ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση Προκαλεί μια ψευδαίσθηση με το μάγο σε μετωπιαία πόζα

ΕΡΓΟ 4

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Κοντέλλης Αντρέας ,(1966-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2006
Τίτλο Από Συλλέκτη :	Το γούρι
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Κάθετη, συνδηλωτική κίνησης
Κυρίαρχο χρώμα :	Κόκκινο, που σχετίζεται και υποδηλώνει ένταση
Τεχνοτροπία :	Εξπρεσιονισμός
Χώρος :	Εσωτερικός χώρος δωματίου
Θέμα :	Ανθρώπινη μορφή, όρθια - χορεύει, γυναίκα
Φύλο/ Ηλικία / Άλλο :	Μια νεαρή γυναίκα
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο :	Σπασμένο ρόδι
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes Σενάριο / Ερμηνευμα	Ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση Η κοπέλα σπάει το ρόδι για καλοτυχία και γούρι λόγω εθίμου, σε πλάγια στάση

ΕΡΓΟ 5

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Πλοιαρίδης Ευάγγελος , (1964-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2008
Τίτλο Από Συλλέκτη :	Χωρίς Τίτλο
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Κάθετη, η οποία υποδηλώνει δυναμική
Κυρίαρχο χρώμα :	Φούξια, αναδεικνύει την θηλυκότητα και κινεί το ενδιαφέρον του παρατηρητή
Τεχνοτροπία :	Ρομαντισμός
Χώρος :	Εξωτερικός χώρος, πάνω στο δρόμο μπροστά από μία παραλία
Θέμα :	Ανθρώπινη μορφή, όρθια, γυναίκα
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο :	Μία νεαρή κοπέλα
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο :	Ενδυμασία της σημερινής εποχής
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Δεν ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμηνευμα	Μία γυναίκα στην Ινδονησία η οποία είναι προς πώληση, σε μετωπιαία πόζα

ΕΡΓΟ 6

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Κάλφας Χρήστος (1955-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2008
Τίτλο Από Συλλέκτη :	Η γη της Επαγγελίας
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια, δηλωτική ηρεμίας
Κυρίαρχο χρώμα :	Κίτρινο – χρυσαφί, επιχειρεί να αναπαραστήσει την εντύπωση του ηλιακού φωτός και την εντύπωση της «τύφλωσης» όταν πέφτει απευθείας στα μάτια
Τεχνοτροπία :	Συμβολισμός
Χώρος :	Εξωτερικός χώρος, έρημος
Θέμα :	Ανθρώπινη μορφή, χωρίς κεφάλι, γυναίκα
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο :	Μία νεαρή γυναίκα
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο :	Ένας κάκτος με αντρικά κεφάλια αντί για άνθη

<p>Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes</p> <p>Σενάριο / Ερμήνευμα</p>	<p>Δεν ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση</p> <p>Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει όποιος επιχειρεί να περάσει από το Μεξικό στην Αμερική, η οποία ονομάζεται ως άλλη «γη της Επαγγελίας», σε πλάγια στάση</p>
--	--

ΕΡΓΟ 7

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Ηλιοπούλου Ειρήνη (1950-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2008
Τίτλο Από Συλλέκτη :	Χωρίς τίτλο
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια ,δηλωτική ηρεμίας
Κυρίαρχο χρώμα :	Πορτοκαλί – Πράσινο, που δηλώνουν την αισιοδοξία και την ελπίδα
Τεχνοτροπία :	Νατουραλισμός
Χώρος :	Εξωτερικός χώρος, σε μια μεγάλη λίμνη με φυτά νούφαρα
Θέμα :	Ανθρώπινες μορφές, δύο αγόρια και μία κοπέλα στέκονται κάτω από τον θόλο ενός περιπτερού με τρούλο
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο :	Τρία νεαρά παιδιά
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο :	Μία λίμνη γεμάτη νούφαρα και έναν φωτισμένο τρούλο
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Δεν ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμηνευμα	Όλοι κατοικούνε τον ίδιο πλανήτη και όλοι είναι μέρος της ζωής στη γη ως ίσοι, σε μετωπιαία πόζα

ΕΡΓΟ 8

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Αδαμάκης Γιάννης (1959-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2017
Τίτλο Από Συλλέκτη :	Αναμνηστική φωτογραφία
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια , η οποία δηλώνει ηρεμία
Κυρίαρχο χρώμα :	Μπλε, συμβολίζει την ηρεμία και την εσωτερική αρμονία
Τεχνοτροπία :	Βυζαντινή
Χώρος :	Εξωτερικός χώρος , σε μία εξοχή
Θέμα :	Ανθρώπινες μορφές, 8 άντρες, 4 γυναίκες και 2 παιδιά καθισμένοι μέσα στα καταπράσινα δέντρα
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο :	Οχτώ άντρες και τέσσερις γυναίκες μεσήλικες και δύο μικρά παιδιά
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο :	Πουλιά ανάμεσα στα πρόσωπα και στο βάθος του έργου ζωγραφισμένο ένα καράβι
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση

Σενάριο / Ερμήνευμα	Αναμνηστική φωτογραφία από μία βόλτα πριν την αναχώρηση των ναυτών, σε μετωπιαία πόζα άλλης εποχής
---------------------	--

ΕΡΓΟ 9

17

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Ξιφάρá Ιόλη , (1970-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2007
Τίτλο Από Συλλέκτη :	Εαρινή συμφωνία
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Κάθετη, η οποία δηλώνει κίνηση
Κυρίαρχο χρώμα :	Γαλάζιο-κίτρινο, συμβολίζουν τη χαρά και την εσωτερική αρμονία
Τεχνοτροπία :	Νατουραλισμός

Χώρος :	Εξωτερικός χώρος, στην φύση
Θέμα :	Διάφορα είδη λουλουδιών και πουλιών
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο :	-
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο :	Πουλιά πάνω στα κλαδιά του δέντρου και στα άνθη των λουλουδιών
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμηνευμα	Αναδεικνύεται και τονίζεται η αρμονία στη φύση

ΕΡΓΟ 10

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Κόττης Γιάννης , (1949-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2003
Τίτλο Από Συλλέκτη :	Καλοκαιρινό τοπίο

Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια, η οποία δηλώνει ηρεμία
Κυρίαρχο χρώμα :	Πράσινο, συμβολίζει την φιλοδοξία και την αρμονία
Τεχνοτροπία :	Νατουραλισμός
Χώρος :	Εξωτερικός χώρος, σε χωράφι ή κήπο σπιτιού
Θέμα :	Φυτά μέσα σε ένα μπουστάνι
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο :	-
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο :	Αμύγδαλα, καρπούζια και τουλούμπα (αντλία)
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμηνευμα	Σκηνή από τον τρόπο ποτίσματος των καρποφόρων δέντρων και φυτών τον 19 ^ο αιώνα

ΕΡΓΟ 11

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Πέτρος Βασίλης (1981-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2007
Τίτλο Από Συλλέκτη :	Σμύρνη
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια, συνδηλωτική ηρεμίας
Κυρίαρχο χρώμα :	Κόκκινο, συμβολίζει την αισιοδοξία
Τεχνοτροπία :	Ρεαλισμός
Χώρος :	Εξωτερικός χώρος, στα βουνά της Σμύρνης
Θέμα :	Ανθρώπινες μορφές, πόντια γιαγιά με τον εγγονό στην αγκαλιά
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο :	Ηλικιωμένη, μωρό
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο :	Κόκκινη βαλίτσα, υποδηλώνει ότι περιέχει μέσα της όλες τις αναμνήσεις
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμηνευμα	Σκέφτεται την καταστροφή της Σμύρνης και τις δυσκολίες που αντιμετώπισε για να έρθει στην Ελλάδα, σε πλάγια πόζα

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Καντζουράκης Κυριάκος, (1944-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2016
Τίτλο από Συλλέκτη :	Μετά το ορφανοτροφείο
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Κάθετη, δηλώνει κίνηση
Κυρίαρχο χρώμα :	Γκρι – μπλε, συμβολίζει την ηρεμία του παιδιού
Τεχνοτροπία :	Εξπρεσιονισμός
Χώρος :	Εξωτερικός χώρος, στη διαδρομή ανάμεσα από το ορφανοτροφείο και το σπίτι του θείου
Θέμα :	Ανθρώπινες μορφές, ένας άντρας ένα παιδί περπατούν στο δρόμο
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο:	Ένας άντρας και ένα νεαρό παιδί
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο ;	Ενδυμασία, κόμμωση μεταπολεμικής εποχής
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση Ο θείος μαζί με τον αδερφό του

Σενάριο / Ερμηνευμα	καλλιτέχνη μετά το ορφανοτροφείο, σε μετωπιαία πόζα
---------------------	---

ΕΡΓΟ 13

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Γκολφίνος Γιώργος (1948-2015)
Χρονολογία Παραγωγής :	2006
Τίτλο από Συλλέκτη :	Big Brother
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια, η οποία δηλώνει ηρεμία
Κυρίαρχο χρώμα :	Πράσινο, συμβολίζει την αρμονία και την ισορροπία
Τεχνοτροπία :	Ιμπρεσιονισμός
Χώρος :	Εσωτερικός χώρο στο ατελιέ του ζωγράφου
Θέμα :	Πέντε πρόσωπα, δύο γυναικεία γυμνά σώματα και ένα μάτι
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο:	Πέντε νεαροί

Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο ;	Μάτι, γυμνά γυναικεία σώματα
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Δεν ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμήνευμα	Έξι μικροί πίνακες σε έναν με έμφαση στον κεντρικό που απεικονίζεται η αγνότητα ενός νεαρού, σε μετωπιαία πόζα, υπό το άγρυπνο βλέμμα που παρακολουθεί τα πάντα, ως άλλος «Μεγάλος Αδελφός»

ΕΡΓΟ 14

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Σπεράντζας Βασίλης
Χρονολογία Παραγωγής :	1992
Τίτλο από Συλλέκτη :	Ζευγάρι
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια, η οποία δηλώνει ηρεμία
Κυρίαρχο χρώμα :	Κίτρινο

Τεχνοτροπία :	Εξπρεσιονισμός
Χώρος :	Εσωτερικός χώρος γεμάτος φυτά
Θέμα :	Ανθρώπινες μορφές, ένα ζευγάρι καθισμένο σε έναν καναπέ
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο:	Ένα ενήλικο ζευγάρι
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο ;	Διάφορα μοτίβα
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμηνευμα	Είναι ένα αγαπημένο ζευγάρι σε μετωπιαία πόζα

ΕΡΓΟ 15

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Μαδένης Βασίλης (1960-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2005
Τίτλο από Συλλέκτη :	Ο μυστικός δείπνος

Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια, η οποία δηλώνει ηρεμία
Κυρίαρχο χρώμα :	Μαύρο και γκρι, συμβολίζουν τη σιωπή και ταυτόχρονα κάτι που έχει σβήσει
Τεχνοτροπία :	Εξπρεσιονισμός
Χώρος :	Εσωτερικός χώρος στο ατελιέ του ζωγράφου
Θέμα :	Ανθρώπινες αντρικές μορφές, δύο καθισμένες, ένας ξαπλωμένος και ένας όρθιος
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο:	Νεαροί άντρες
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο ;	Εκκλησιάκι
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Δεν ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμηνευμα	Αναπαράσταση μιας τελετής πένθους, σε πλάγια και μετωπιαία πόζα

ΕΡΓΟ 16

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Ματζαβίνος Τάσος (1958-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2010
Τίτλο από Συλλέκτη :	Χωρίς τίτλο
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Κάθετη, δηλώνει κίνηση
Κυρίαρχο χρώμα :	Μπλε σκούρο, που δηλώνει την απογοήτευση, κίτρινο που δείχνει την ελπίδα
Τεχνοτροπία :	Εξπρεσιονισμός
Χώρος :	Εξωτερικός χώρος στο προαύλιο της εκκλησίας
Θέμα :	Ανθρώπινη αντρική μορφή, όρθιος και στο βάθος μια εκκλησία
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο:	Νεαρός άντρας
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο ;	Εκκλησία, ομπρέλα
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Δεν ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμηνευμα	Ένας άντρας υπό βροχή, σε συνθήκες φυσικής καταστροφής και η εκκλησιά στο βάθος με το φως αναμμένο του δείχνει ότι μπορεί να τον βοηθήσει

ΕΡΓΟ 17

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Κοντέλλης Αντρέας (1966-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2007
Τίτλο από Συλλέκτη :	Ο φόβος
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια, η οποία δηλώνει ηρεμία
Κυρίαρχο χρώμα :	Γκρι, το οποίο εκφράζει την στεναχώρια και τον φόβο
Τεχνοτροπία :	Εξπρεσιονισμός
Χώρος :	Εσωτερικός χώρος σε ένα άδειο δωμάτιο
Θέμα :	Ανθρώπινη γυναικεία μορφή, καθισμένη αγκαλιάζοντας τα πόδια της
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο:	Νεαρή γυναίκα
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο ;	-
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Ταυτίζεται τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμηνευμα	Μία κοπέλα η οποία φοβάται για την ζωή, σε μετωπιαία πόζα

ΕΡΓΟ 18

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Τέτσης Παναγιώτης (1925-2016)
Χρονολογία Παραγωγής :	2005
Τίτλο από Συλλέκτη :	Νεκρή φύση
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια, δηλωτική ηρεμίας
Κυρίαρχο χρώμα :	Κόκκινο, χρησιμοποιείται για να τραβήξει το ενδιαφέρον
Τεχνοτροπία :	Ιμπρεσιονισμός
Χώρος :	Εσωτερικός χώρος, στο τραπέζι της κουζίνας
Θέμα :	Διάφορα αντικείμενα πάνω στο τραπέζι
Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο:	-
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο ;	Κανάτα, κούπα, φρούτα (βανίλιες)

Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμηνευμα	Δίνει ψευδαισθησιακή έμφαση στα υλικά αγαθά

ΕΡΓΟ 19

29

Όνοματεπώνυμο Καλλιτέχνη :	Χαραλαμπίδης Κώστας (1964-)
Χρονολογία Παραγωγής :	2010
Τίτλο από Συλλέκτη :	Ελλάδα
Οριζόντια – Κάθετη Απόδοση :	Οριζόντια, η οποία δηλώνει ηρεμία
Κυρίαρχο χρώμα :	Μπλε, συμβολίζει την Ελλάδα
Τεχνοτροπία :	Ρεαλισμός
Χώρος :	-
Θέμα :	Διάφορες ελληνικές εφημερίδες

Φύλο/ Ηλικία/ Άλλο:	-
Σύμβολα / Αντικείμενα / Άλλο ;	Εφημερίδες
Αγκίστρωση τίτλου κατά Barthes	Ταυτίζεται ο τίτλος με την αναπαράσταση
Σενάριο / Ερμηνευμα	Γεγονότα της Ελλάδος μέσα από έργα του φιλόσοφου Τσαρούχη

ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΥΛΙΚΟΥ

Εν προκειμένω χρησιμοποιήθηκε μία από τις πιο γνωστές μεθόδους συλλογής υλικού που είναι η συνέντευξη. Κατά τη συνέντευξη, ο ερευνητής υποβάλλει στον ερωτώμενο μια σειρά από ερωτήσεις, στις οποίες ο τελευταίος καλείται να απαντήσει (Τσιώλης, 2014).

Σκοπός της συνέντευξης είναι η οργάνωση μιας σχέσης προφορικής επικοινωνίας ανάμεσα σε δύο πρόσωπα, το συνεντευκτή και τον ερωτώμενο, έτσι ώστε να επιτρέψει στον πρώτο τη συλλογή ορισμένων πληροφοριών από τον δεύτερο πάνω σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο. Τα είδη της συνέντευξης είναι τα εξής: i) Δομημένη ii) Ημι-δομημένη iii) Μη δομημένη iv) Επαναλαμβανόμενη v) Κλινική vi) Τηλεφωνική vii) Συνεντεύξεις ομάδων viii) Ομάδες εστίασης

Δομημένη Συνέντευξη

Το είδος αυτό συνέντευξης παρουσιάζει μεγάλη ομοιότητα με το ερωτηματολόγιο - άλλωστε είναι αρκετά σύνηθες να έχει μορφή ερωτηματολογίου. Η διαφορά τους είναι ότι στη δομημένη συνέντευξη ο ερευνητής συλλέγει κάποιες επιπλέον πληροφορίες. Ο ερωτώμενος προτρέπει στο να απαντήσει σε μια σειρά ερωτήσεων (συνήθως κλειστού τύπου), των οποίων ο αριθμός, η σειρά και το περιεχόμενο προκαθορίζεται από το έντυπο-πρωτόκολλο της συνέντευξης. Σε όλους τους συμμετέχοντες γίνονται ακριβώς οι

ίδιες ερωτήσεις, με την ίδια ακριβώς λεκτική διατύπωση και φρασεολογία και με την ίδια σειρά, από ερευνητή εκπαιδευμένο στο να συμπεριφέρεται σε κάθε συμμετέχοντα με τον ίδιο (ουδέτερο) τρόπο.

Ημιδομημένη συνέντευξη

Στην ημιδομημένη συνέντευξη, ο συνεντευκτής ξεκινά από ένα αρχικό θέμα, αλλά στη συνέχεια, και σε κάποιο βαθμό, καθοδηγείται από τις απαντήσεις του ερωτώμενου. Ο τύπος αυτός συνέντευξης περιλαμβάνει ερωτήσεις κλειστού τύπου (όπως στη δομημένη), αλλά ταυτόχρονα υποβάλλονται και ανοιχτές ερωτήσεις για πληρέστερη κατανόηση των απαντήσεων. Δεν υπάρχει προκαθορισμένων αριθμός ερωτήσεων, ενώ ενδέχεται να αλλάξουν οι διευκρινιστικές ερωτήσεις ή η σειρά των ερωτήσεων. Συνιστά πιο ευέλικτη μορφή συνέντευξης, η οποία επιτρέπει να εμβαθύνει κανείς περισσότερο στο θέμα και της απαντήσεις του ερωτώμενου. Χρησιμοποιείται πολύ συχνά στις πιλοτικές έρευνες.

Μη δομημένη συνέντευξη

Στη μη δομημένη συνέντευξη δεν υπάρχει διάγραμμα ερωτήσεων, αλλά μια ανεπίσημη σειρά ερωτήσεων, η οποία υποστηρίζει και προδιαθέτει για μια λίγο-πολύ ελεύθερη συζήτηση. Ανάλογα με τον βαθμό ελευθερίας δόμησης, οι συνεντεύξεις του τύπου αυτού κατηγοριοποιούνται ως εξής: α) Ελεύθερη β) Εντοπισμένη.

Επαναλαμβανόμενη Συνέντευξη

Γίνεται τυχαία επιλογή ατόμων δείγματος βάσει κάποιας κοινωνικό-οικονομικής ενσωμάτωσης. Ο τύπος αυτός συνέντευξης συνίσταται στη δημιουργία ενός δικτύου πληροφοριοδοτών, ως αντιπροσωπευτικό δείγμα ενός συνόλου, οι οποίοι ερωτώνται πολλές φορές κατά τη διάρκεια εξέλιξης του φαινομένου που μελετάται, με διαλείμματα, περισσότερο ή λιγότερο μεγάλα, π.χ σχετικά με την εφαρμογή ενός νόμου, την αντίδραση σε ένα συνεχιζόμενο ή παρατεινόμενο γεγονός (επί παραδείγματι η χρήση από Αμερικανούς ερευνητές για έρευνα σχετικά με την «εκλογή του λαού») κ.α

Κλινική Συνέντευξη

Η κλινική συνέντευξη χρησιμοποιείται στην ψυχιατρική και στην ψυχανάλυση και σε αυτή γίνεται συλλογή πληροφοριών από τον ασθενή σε σχέση με την προσωπικότητά του

και την ψυχολογία του, σε μια σειρά συνεντεύξεων. Το ενδιαφέρον του συνεντευκτή δεν επικεντρώνεται μόνο στα όσα λέει ο άρρωστος γεγονόςτα, τις κρίσεις, τα αισθήματα και τις εικόνες που αποτυπώνει, ή το λεξιλόγιό του και τις συσχετίσεις ιδεών, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο εκφράζεται: λαμβάνεται υπόψη το ύφος, ο τόνος της φωνής, η γρήγορη ή αργή διατύπωση, τυχόν δισταγμός, σταματήματα, συνοδευτικές της ομιλίας κινήσεις, κ.α. Ο σκοπός αυτής της συνέντευξης είναι θεραπευτικός, έχοντας ως αντικειμενικό σκοπό να υποβοηθήσει τον ερωτώμενο να συνειδητοποιήσει τα ψυχολογικά του αδιέξοδα, να τον στηρίξει στις προκλήσεις της ζωής και, αν είναι δυνατό, να τον θεραπεύσει.

Τηλεφωνικές συνεντεύξεις

Οι τηλεφωνικές συνεντεύξεις δύνανται να έχουν υψηλό ποσοστό απόκρισης, λιγότερες επιδράσεις του συνεντευκτή και να εμφανίζουν χαμηλότερη τάση για κοινωνικά αποδεκτές αποκρίσεις. Η συνέντευξη αυτή παρουσιάζει ορισμένα πλεονεκτήματα, κυρίως επειδή κοστίζει λιγότερο, από πλευράς χρόνου, προσπάθειας και χρημάτων, ιδιαίτερα αν το δείγμα είναι γεωγραφικά διεσπαρμένο. Ωστόσο, η έλλειψη οπτικών υποδείξεων μπορεί να προκαλέσει προβλήματα στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων της.

Συνεντεύξεις ομάδων (group interviews)

Οι συνεντεύξεις αυτού του τύπου πραγματοποιούνται στο πλαίσιο μιας ομάδας και μπορεί να είναι πλήρως δομημένες, ημιδομημένες ή μη δομημένες.

Ομάδες εστίασης (focus groups)

Μια ομάδα εστίασης είναι μια ομαδική συνέντευξη επί συγκεκριμένου θέματος, γεγονός που αποδίδει στον συγκεκριμένο τύπο συνέντευξης τον χαρακτηρισμό με την έννοια της «εστίασης». Είναι μια ανοιχτή, ομαδική συζήτηση που καθοδηγείται από τον ερευνητή και συνηθέστατα εκτείνεται χρονικά σε πάνω από τουλάχιστον μία ώρα.

Στην συγκεκριμένη έρευνα, ως μέθοδοι συλλογής υλικού χρησιμοποιήθηκαν δύο είδη συνέντευξης:

α). Για την καταγραφή των πινάκων χρησιμοποιήθηκε η δομημένη συνέντευξη, κατά την οποία φωτογράφισα το υλικό και εν συνεχεία απηύθυνα μια σειρά προκαθορισμένων

ερωτήσεων σχετικά με τα έργα. Οι ερωτήσεις επικεντρώνονταν στον καλλιτέχνη του έργου, την χρονολογία παραγωγής, τον τίτλο του έργου, αλλά και το σενάριο του πίνακα βάσει των γνώσεων ή της ερμηνείας του συλλέκτη.

β) Για την καταγραφή πληροφοριών του συλλέκτη χρησιμοποίησα την τηλεφωνική συνέντευξη. Ο κύριος λόγος χρήσης της τηλεφωνικής συνέντευξης ήταν η αδυναμία συνάντησης με τον συλλέκτη με φυσική παρουσία, δεδομένων των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούσαν στη χώρα μας, αλλά και παγκοσμίως, κατά το χρονικό διάστημα εκδήλωσης της πανδημίας λόγω του covid-19. Μολονότι επρόκειτο για τηλεφωνική συνέντευξη, εντούτοις υπήρχε ένας βαθμός άνεσης στην επικοινωνία, καθώς είχα γνωριστεί ήδη με τον συλλέκτη με φυσική παρουσία, κατά το προηγούμενο στάδιο.

Οι ερωτήσεις στις οποίες κλήθηκε να απαντήσει ο ερωτώμενος (συλλέκτης) ήταν οι εξής :

-Πότε ξεκινήσατε τη συλλογή σας;

-Ποιο ερέθισμα είχατε και γιατί;

-Ποια τα κριτήρια επιλογής των έργων;

-Έπαιξε ρόλο η σύζυγος και η ευρύτερη οικογένειά σας στη συλλογή λόγω κόστους;

-Έπαιξαν ρόλο στην επιλογή σας η σύζυγος και η ευρύτερη οικογένειά σας από άποψη αισθητικής;

-Συνεχίζετε να επαυξάνετε τη συλλογή σας;

Ο ερωτώμενος συλλέκτης απάντησε στο σύνολο των ερωτήσεων με μεγάλη προθυμία και ακρίβεια.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΥΛΛΕΚΤΗ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ → Καλησπέρα κ. Αποστολίδη, θα ήθελα να σας κάνω κάποιες ερωτήσεις σχετικά με την συλλογή των έργων σας.

ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ → Βεβαίως, μπορείτε να με ρωτήσετε ό,τι θέλεις.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ → Πότε ξεκινήσατε την συλλογή των έργων;

ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ → Ξεκίνησα την συλλογή μου από το 1985, είναι δηλαδή μια συλλογή περίπου τριανταπέντε χρόνων.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ → Ποιο το ερέθισμα σας; Και γιατί ;

ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ → Δεν έγινα συλλέκτης για λόγους χρηματιστηριακούς, οικονομικούς ή λόγους επένδυσης, ούτε και για λόγους προβολής. Το τι με οδήγησε στη συλλογή δε μπορώ να το προσδιορίσω ακριβώς, διότι ούτε το οικογενειακό μου περιβάλλον σχετίζονταν με την τέχνη, ούτε το κοινωνικό μου περιβάλλον, παρόλα ταύτα είχα από μικρός μια αγάπη στο σχέδιο και στο χρώμα και νομίζω αυτή η αγάπη ήταν το κίνητρο για να δημιουργήσω τη συλλογή, μόλις άρχισα να αποκτώ μια σχετική οικονομική άνεση, από τότε δηλαδή που άρχισα να αμείβομαι στη δουλειά μου από το 1985. Ήταν μια εσωτερική ανάγκη ,που με υποκινούσε για να κάνω τη συλλογή, μία πραγματική αγάπη για την τέχνη, η οποία μου έδινε μία αισθητική συγκίνηση, την οποία την διακρίνω σε συναισθηματική και πνευματική διέγερση.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ → Ποια τα κριτήρια επιλογής των έργων;

ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ → Τα κριτήρια επιλογής δεν ήταν τόσο τεχνοτροπικά, περισσότερο αγόραζα έργα παραστατικά, αφηρημένα σουρεαλιστικά ή εξπρεσιονιστικά, αρκεί να μου προκαλούσαν αισθητική συγκίνηση, δηλαδή μία διέγερση συναισθηματική και πνευματική.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ → Έπαιξε ρόλο η σύζυγος και η ευρύτερη οικογένειά σας στη συλλογή λόγω κόστους;

ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ → Η οικογένεια μου στην αρχή έκανε υπομονή, η γυναίκα μου έδειξε ανοχή και εν συνεχεία έγινε συμπαραστάτης και σύμβουλος στις αγοραστικές μας επιλογές για τον εμπλουτισμό αυτής της συλλογής.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ → Έπαιξαν ρόλο στην επιλογή σας η σύζυγος και η ευρύτερη οικογένειά σας από άποψη αισθητικής;

ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ → Στη επιλογή της αισθητικής σίγουρα η γυναίκα μου, συνήθως τα τελευταία χρόνια στις εκθέσεις και στους ζωγράφους και στα ατελιέ των ζωγράφων πηγαίναμε μαζί, οπότε η επιλογή γινόταν κατόπιν συνεργασίας με την γυναίκα μου, ταυτιζόμασταν δηλαδή στην αγορά του έργου. Η γυναίκα μου ας πούμε μνήθηκε τα τελευταία χρόνια στην τέχνη, ζει την ένταση και την συγκίνηση της τέχνης μαζί μου.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ → Τι σχέση έχουν τα παιδιά σας με την τέχνη και τη συλλογή σας;

ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ → Τα παιδιά μου, ζώντας και μεγαλώνοντας μέσα στην τέχνη, απέκτησαν αισθητική ευαισθησία και γνώση. Καλλιέργησαν αισθητικό κριτήριο, η επίσκεψη σε μουσεία και πινακοθήκες είναι προτεραιότητα σε κάθε τους ταξίδι. Βλέπουν και κατανοούν με ευκολία τα εκθέματα και απολαμβάνουν έτσι την μαγεία και τη συγκίνηση της τέχνης.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ → Συνεχίζετε ακόμη με την συλλογή ;

ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ → Συνεχίζω τη συλλογή μου, βέβαια τα τελευταία χρόνια έχω αραιώσει τις αγορές μου λόγω της οικονομικής κρίσης αλλά το πάθος μου για την ζωγραφική εξακολουθεί να είναι τόσο έντονο όπως όταν ξεκίνησα.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Ο κ. Αποστολίδης ξεκίνησε την συλλογή του πριν 35 χρόνια, μόλις άρχισε να εργάζεται και να αμείβεται από την δουλειά του, ως παθολόγος. Κύρια εμπλεκόμενα άτομα στη συλλογή του ήταν κυρίως η σύζυγος και κατ' επέκταση τα παιδιά του. Η σύζυγός του, πέρα από τον σημαντικό ρόλο που παίζει στη ζωή του, είναι συνοδοιπόρος του και στο ταξίδι αυτό της τέχνης, αφού μοιράζονται την αισθητική και το γούστο τους για τα έργα τέχνης. Τους προκαλούν ίσως τα ίδια συναισθήματα και τις ίδιες εικόνες. Τα παιδιά του ήρθαν σε επαφή με την τέχνη μέσω του ίδιου, με αποτέλεσμα τα εικαστικά ερεθίσματα να αποτελούν κεντρικό στοιχείο και της δικής τους ζωής. Τα κίνητρα που είχε, όπως μας είπε και ο ίδιος, δεν ήταν τα χρήματα και η προβολή, αλλά η αγάπη που είχε από μικρός για την τέχνη γενικότερα και ιδίως για το σχέδιο και το χρώμα. Η κλίση του αυτή τον

έσπρωξε να ξεκινήσει τη συλλογή του, εφόσον διέθετε την οικονομική δυνατότητα, παρόλο που το οικογενειακό του περιβάλλον ως παιδί δεν είχε ιδιαίτερη επαφή με την τέχνη.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο συλλέκτης δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένες τεχνοτροπίες για την αγορά των έργων του. Του αρκεί να είναι αφηρημένα και να προκαλούν στον ίδιο μια συναισθηματική συγκίνηση όταν τα αντικρίζει. Βέβαια, στις θεματικές επιλογές των έργων εμφανές είναι ότι πολύ μεγάλο ρόλο έπαιξε η παιδική ηλικία του συλλέκτη, οι οικογενειακές του καταβολές, αλλά και τα πηγαία συναισθήματα που του προκαλεί κάθε έργο. Μάλιστα, παρατηρώντας και η ίδια ένα δείγμα της συλλογής του, νιώθω την ίδια συγκίνηση με κάποια έργα, ενώ με αφορμή άλλα μου προκαλούνται συνειρμοί σχετικά με στιγμές της παιδικής μου ηλικίας και οικογενειακές στιγμές.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΡΟΡΡΗΣ

Ο Γιώργος Ρόρρης σπούδασε ζωγραφική στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών με καθηγητές τον Παναγιώτη Τέτση και τον Γιάννη Βαλαβανίδη (1982-1987). Συνέχισε τις σπουδές του στην École nationale supérieure des Beaux-Arts στο Παρίσι με καθηγητή τον Leonardo Cremonini (1988-1991) με υποτροφίες του Ιδρύματος Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή και του Κοινωφελούς Ιδρύματος Αδελφών Π. Μπάκαλα. Τα περισσότερα έργα του απεικονίζουν γυναίκες της σημερινής εποχής και πάντα με ζωντανά μοντέλα. Ο Γιώργος Ρόρρης μέσω του Ιμπρεσιονισμού θέλει να αποτυπώσει την άμεση εντύπωση που προκαλεί ένα αντικείμενο ή μια καθημερινή εικόνα.

<https://felioscollection.gr/el/artists/rorris-giorgos/>

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗΣ

Ο Κυριάκος Καντζουράκης σπούδασε ζωγραφική στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας με τον Γιάννη Μόραλη και σκηνογραφία με τον Βασίλη Βασιλειάδη (1963-

1968). Από το 1972 μέχρι το 1986 έζησε στο Λονδίνο και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στην χαρακτική (1973-1975: St. Martins School of Art και Croydon College of Art). Η ζωγραφική του είναι ανθρωποκεντρική, με στοιχεία κριτικού ρεαλισμού που στοχεύουν στην αφύπνιση της συνείδησης του θεατή. Σε μερικές περιόδους του έργου του εντοπίζονται συνειδητές αναφορές σε εικαστικά στοιχεία της «ελληνικότητας», με επιρροές από τον Τσαρούχη, τον Κόντογλου ή τον Θεόφιλο. Στα πιο πρόσφατα έργα του υιοθετεί ένα προσωπικό ύφος με έντονα εξπρεσιονιστικά στοιχεία και δημιουργεί μεγάλης κλίμακας έργα με σύνθετες εικόνες, ενώ αρχίζει να συνδυάζει τη ζωγραφική με το θέατρο, τη μουσική και τη λογοτεχνία, αναπτύσσοντας παράλληλα σημαντική συγγραφική δραστηριότητα.

<https://felioscollection.gr/el/artists/katzourakis-kyriakos/>

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΖΑΜΟΥΡΑΝΗΣ

Ο Δημήτρης Τζαμουράνης σπούδασε στη Σχολή Καλών Τεχνών της Θεσσαλονίκης και στη συνέχεια στη Meisterschuler, Hochschule der Kunste στο Βερολίνο. Ως καλλιτέχνης έχει ενσωματώσει στοιχεία κοινωνικής κριτικής στα έργα του. Ζωγραφίζει με μεγάλο ρεαλισμό, με αποτέλεσμα τα έργα του να μοιάζουν σαν φωτογραφίες. Ο καλλιτέχνης, ζωγραφίζοντας με εξπρεσιονιστική ματιά, δημιουργεί συνθέσεις όπου το ερωτηματικό της πραγματικότητας μεταμορφώνεται σε μία μελλοντική οπτασία. Ο Τζαμουράνης χρησιμοποιεί συχνά στα έργα του ιστορικές ή ακόμη και μυθολογικές αναφορές, σε συσχετισμό με την σύγχρονη ιδέα της εικονικής μεταλλαγής του ανθρώπινου σώματος.

<https://elftheriaonline.gr/local/politismos/syntefkseis-parousiaseis/item/189118-o-kataksiomenos-messinios-eikastikos-dimitris-tzamouranis-stin-e-i-zografiki-itan-kai-einai-monodromos-gia-emena> , <http://www.zinaathanassiadou.com/pr-tzamouranis-gr.htm>

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΟΝΤΕΛΛΗΣ

Ο Αντρέας Κοντέλλης έλαβε το πτυχίο του στη ζωγραφική από την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (1984-1990). Το 1993 μετά από εξετάσεις του χορηγήθηκε τριετής υποτροφία του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών για την εξέλιξη του ανθρωπομορφικού εξπρεσιονισμού στο έργο του. Το 2000, μετά από τετραετή υποτροφία Ακαδημίας

Αθηνών, έλαβε Master of Art in Fine Art στο Middlesex University του Λονδίνου. Καθιερωμένος ζωγράφος ο Κοντέλλης, θεωρείται ένας από τους κύριους εκφραστές της εξπρεσιονιστικής ζωγραφικής στην Ελλάδα. Ζωγραφίζει εγκεφαλικά παρά τον φαινομενικά πρωτόγονο αυθορμητισμό των έργων του, επινοεί, οριοθετεί και επιβάλλει τα δικά του εκφραστικά μέσα, όπως επιλεκτικές αφαιρέσεις, ιδιάζουσες σχηματοποιήσεις, απίθανες μορφικές συνθέσεις με έντονες, τραχιές ή φευγαλέες πινελιές και χρωματικές τολμηρές εξάρσεις.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΛΟΙΑΡΙΔΗΣ

Ο Ευάγγελος Πλοιαρίδης σπούδασε ζωγραφική στη Σχολή Καλών Τεχνών του ΑΠΘ (1984-1989) και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο Royal College of Art (1991-1994) του Λονδίνου. Έχει λάβει υποτροφίες από το British council ,RTZ plc και Fulbright foundation. Η ζωγραφική του Βαγγέλη Πλοιαρίδη είναι ανατρεπτική και απαλλαγμένη από τα ιστορικά κλισέ περί Ελληνικότητας. Στα έργα του καταγράφει με χιούμορ έναν προσωπικό κόσμο με στοιχεία ναΐφ, πρωτογονισμού και έντονου ερωτισμού όπου οι ήρωες του κινούνται στα όρια της παρακμής και του περιθωρίου, επιχειρούν την υπέρβαση και διεκδικούν μια νέα αξιοπρέπεια.

38

<http://www.nikias.gr/ell/product/%CE%A0%CE%BB%CE%BF%CE%B9%CE%B1%CF%81%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CE%95%CF%85%CE%AC%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%82>

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΛΦΑΣ

Ο Χρήστος Κάλφας σπούδασε ζωγραφική στην Ecole des Beaux Arts στο Saint Etienne της Γαλλίας (1978-1983). Κατά τη διάρκεια των σπουδών του μελέτησε τις τεχνικές της χαρακτηριστικής τις οποίες εφαρμόζει στη ζωγραφική επιφάνεια, προσανατολίζοντας τις έρευνές του στο χειρισμό ασυνήθιστων ζωγραφικών υποστρωμάτων και σε νέα ζωγραφικά μέσα έκφρασης. Ο Χρήστος Κάλφας ανήκει στους καλλιτέχνες της διασποράς. Στα έργα του, είναι φανερός ο ευρωπαϊκός τους χαρακτήρα. Αξίζει να σημειώσουμε ότι ανέκαθεν τα μυθολογικά θέματα απασχολούσαν τον Κάλφα και διαμόρφωναν την καλλιτεχνική του συνείδηση. Έργα του καλλιτέχνη έχουν παρουσιασθεί σε πολλές γκαλερί και Μουσεία της Ευρώπης. Το σύνολο της δουλειάς του

ξεκινάει από την επεξεργασία του μύθου και την απεικόνιση της μυθοπλασίας. Τον ενδιέφερε ανέκαθεν να ψάχνει και να προβληματίζεται για το τι υπάρχει πίσω από κάθε σκέψη, μύθο ή πραγματικότητα.

<http://www.nikias.gr/ell/product/%CE%9A%CE%AC%CE%BB%CF%86%CE%B1%CF%82-%CE%A7%CF%81%CE%AE%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%82>

ΕΙΡΗΝΗ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Η Ειρήνη Ηλιοπούλου σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1969-1975) και ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1977-1981) στο εργαστήριο του Γ. Μαυροΐδη. Με κρατική υποτροφία και στη συνέχεια με υποτροφία της γαλλικής κυβέρνησης σπούδασε στην Ecole des Beaux-Arts του Παρισιού, στο εργαστήριο του L. Cremonini (1981-1985). Ζωγραφίζει «εκ του φυσικού», επιμένοντας σε μια ποιητική μετάπλαση της πραγματικότητας. Η επιλογή του χώρου-θέματος αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο της ερευνάς της. Είναι μέλος σε μία άτυπη ομάδα «επιστροφής στη ζωγραφικότητα», με κυρίαρχα στοιχεία την έντονη αφηγηματική διάθεση, την επίδειξη τεχνικών δεξιοτήτων και την αξιοποίηση μορφών απ' όλο το σώμα της τέχνης μέσα από μια μεταμοντέρνα προοπτική.

39

<http://www.kapopoulosart.gr/gr/artists/cat1-gr/item/602-irini-iliopoulou>

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΔΑΜΑΚΗΣ

Ο Γιάννης Αδαμάκης συνδύασε σπουδές Οικονομικών και Ζωγραφικής. Ο καλλιτέχνης χρησιμοποιεί ένα καθαρά προσωπικό εξωλεκτικό λεξιλόγιο. Η νοσταλγική, λυρική περιρρέουσα ατμόσφαιρα των έργων του μας μεταφέρει σ' έναν μαγικό, σχεδόν παραμυθένιο, κόσμο, που όμως φέρνει στην επιφάνεια το βαθύτερο νόημα της εκάστοτε σύνθεσης. Σε ορισμένες συνθέσεις, κάποιες από τις φωτογραφίες, που έστειλαν οι ναυτικοί ενσωματώνονται στα έργα σαν τάματα. Αυτά τα μικρά εγκάθετα στοιχεία αποτελούν σαφείς αναφορές στη Βυζαντινή τέχνη, όσο και στην πόπ άρτ. Άλλοτε, οι σκηνές της καθημερινής ζωής αποτελούν πηγή έμπνευσης. Το κάθε έργο αντανακλά μια προσωπική πορεία, μνήμες θαλασσινές, εξομολογήσεις, πρισματικές οπτικές θεάσεις, ατομικούς κώδικες επικοινωνίας με το κοινό.

<http://www.nikias.gr/ell/product/%CE%91%CE%B4%CE%B1%CE%BC%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82-%CE%93%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82208>

ΙΟΛΗ ΞΙΦΑΡΑ

Η Ιόλη Ξιφάρá είναι απόφοιτος της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών. Τα πρώτα της έργα είναι πορτρέτα που αποδίδει με ιδιαίτερη ποιητική διάθεση και ευαισθησία. Χρησιμοποιεί βινυλικά χρώματα και αβγοτέμπερα πάνω σε κομμάτια παλιών ξύλων. Οι συνθέσεις της παραπέμπουν στα Φαγιούμ και διακρίνονται για την απλοποίηση των λεπτομερειών, την έμφαση στα θερμά χρώματα, με ιδιαίτερη προτίμηση στους γαιάδεις τόνους, τη μελαγχολική ατμόσφαιρα, την εκφραστικότητα, την εσωτερικότητα και την έντονη ψυχογραφική προσέγγιση των μορφών.

https://iolixifara.com/?page_id=36&lang=el

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΤΤΗΣ

Ο Γιάννης Κόττης σπούδασε στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (1974 - 1979). Παράλληλα παρακολούθησε μαθήματα σκηνογραφίας. Συνέχισε τις σπουδές του στη Beaux - Arts στο Παρίσι για τρία χρόνια. Υπάρχουν διαφορετικές εκφάνσεις της φύσης που βρίσκεται σε φάση αναγέννησης, οργιαστικές εικόνες ζωής. Κάθε πινελιά του μοιάζει να κρύβει εκρήξεις. Ένας εικαστικός ύμνος στη χαρά, που βρίσκεται, στα μικρά, τα απλά, τα ανθρώπινα. Πηγή έμπνευσής του είναι οι εικόνες που έχουν χαραχτεί στη μνήμη του από τότε που ήταν παιδί και μεγάλωνε στην Κορινθία. Τα δέντρα, οι πορτοκαλιές, οι λεμονιές, οι ροδιές, οι αμυγδαλιές ήταν ολάνθιστες και στη συνέχεια γεμάτες καρπούς. Αυτές οι μνήμες καρποφόρησαν αργότερα μέσα του και πέρασαν στη ζωγραφική του. Όλα τα θέματα αυτής της ενότητας είναι καλοκαιρινά, χαρούμενα. Το σύνολο αυτής της δουλειάς αποπνέει αισιοδοξία, ζωή.

<http://www.biblionet.gr/author/47273/%CE%93%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82-%CE%9A%CF%8C%CF%84%CF%84%CE%B7%CF%82>

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΕΡΡΟΣ

Ο Βασίλης Πέρρος σπούδασε ζωγραφική στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών Αθήνας (1999-2005). Αποφοίτησε με άριστα και προτάθηκε για υποτροφία το 2002, το 2003 και το 2004. Έχει εκπροσωπήσει την Ελλάδα στην Μπιενάλε χαρτιού Cartasia 2016 στην Λούκα της Ιταλίας και στην 5η Διεθνή Συνάντηση Ακαδημιών Καλών Τεχνών της Μεσογείου το 2004 στην Γένοβα. Την ίδια χρονιά επίσης απέσπασε το βραβείο της 3ης Bienalle φοιτητών των Ανωτάτων Σχολών Καλών Τεχνών Ελλάδας ενώ το 2005 κέρδισε την υποτροφία της Eurobank Private. Το 2017 ήταν υποψήφιος για το 3ο Βραβείο Ευρωπαϊκής ζωγραφικής του Μουσείου Φρυσίρα. Έχει φιλοτεχνήσει με έργα του εξώφυλλα βιβλίων και δίσκων και έχει συμμετάσχει σκηνογραφικά σε θεατρικές παραστάσεις. Έργα του βρίσκονται σε ιδιωτικές συλλογές στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ζωγραφική για αυτόν λοιπόν είναι αυτό ακριβώς. Η απεικόνιση της πραγματικότητας, που όμως μπορεί να γίνει με εξπρεσιονιστικό, σουρεαλιστικό ή και με εντελώς ανεικονικό τρόπο, παρ' όλο που ως ζωγράφος ασπάζεται αναφανδόν τον ρεαλισμό. Εξακολουθεί να γοητεύεται από τη φόρμα και παραμένει συνεπής στην απεικόνισή της με όσο το δυνατόν πιο ρεαλιστικό τρόπο.

<http://www.skoufagallery.gr/gr/artists/represented-artists/134-perros-vasilis>

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΚΟΛΦΙΝΟΣ

Ο Γιώργος Γκολφίνος σπούδασε πρώτα γραφικές τέχνες στο Κέντρο Τεχνολογικών Εφαρμογών και στη συνέχεια στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών ζωγραφική και σκηνογραφία. Όλα τα χρόνια των σπουδών ήταν υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.) και διακρίθηκε με 2 βραβεία και 5 επαίνους. Με υποτροφία του Ι.Κ.Υ. συνέχισε τις σπουδές του στην «Ecole Nationale Superieures des Beaux-Arts» στο Παρίσι. Επίσης, παρακολούθησε μαθήματα Τεχνολογίας Υλικών στην ίδια σχολή. Από το 1999 ήταν Καθηγητής ζωγραφικής στο Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών του Α.Π.Θ. Τα έργα του βρίσκονται σε μουσεία και δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Μία από τις βασικές επιδιώξεις του Γκολφίνου είναι η εξερεύνηση του χώρου και των υλικών και η σύνεσή της ζωγραφικής με το περιβάλλον. Στα πρώιμα έργα του ενσωματώνει στη χειρονομιακή χρωματική σύνθεση εικονογραφικά αντικείμενα από το εξωτερικό περιβάλλον, τα οποία συνιστούν τη δομή και την οργάνωση της αφηρημένης ζωγραφικής εικόνας. Στα πιο πρόσφατα έργα του βασίζεται σε ένα πολύπλοκο χρωματικό σύστημα, το οποίο οργανώνει τη σύνθεση από μέσα προς τα έξω, ακολουθώντας τους κανόνες μιας αρχιτεκτονικής διαδικασίας.

<http://theorema-artgallery.com/artist-giorgos-golfinos/>

ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΠΕΡΑΝΤΖΑΣ

Ο Βασίλης Σπεράντζας από το 1956 έως το 1962 σπούδασε ζωγραφική και χαρακτική στην École des Beaux-Arts του Παρισιού. Το 1969 μεταβαίνει στο Λονδίνο, όπου παρακολουθεί μαθήματα χαλκογραφίας σε διάφορες Ακαδημίες Τέχνης της πόλης. Είναι μέλος του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος και του Καλλιτεχνικού Επιμελητηρίου. Στη ζωγραφική του χρησιμοποιεί λαδομπογιές, τέμπρες, παστέλ, ακρυλικά, φύλλα ασημιού. Η τέχνη του είναι ανθρωποκεντρική, με τη γυναικεία φιγούρα να κυριαρχεί. Χρησιμοποιεί συνήθως επαναλαμβανόμενα συμβολικά μοτίβα. Η διάχυτη ερωτική ατμόσφαιρα και το ποιητικό μυστήριο προσδίδουν στο χώρο μια σκηνική υπόσταση και τον καθιστούν απόμακρο και σχεδόν μη πραγματικό. Άλλα χαρακτηριστικά της τέχνης του είναι ο χρωματικός πλούτος, η ένταση των αποχρώσεων και τα καθαρά περιγράμματα.

<https://ikastikos->

[kiklos.com/%CE%B6%CF%89%CE%B3%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%BF%CE%B9/%CF%83%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AC%CE%BD%CF%84%CE%B6%CE%B1%CF%82-%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82/](https://ikastikos-kiklos.com/%CE%B6%CF%89%CE%B3%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%BF%CE%B9/%CF%83%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AC%CE%BD%CF%84%CE%B6%CE%B1%CF%82-%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82/)

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΔΕΝΗΣ

Ο Μιχάλης Μαδένης σπούδασε ζωγραφική στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (1985-1990). Η θεματογραφία του επικεντρώνεται κυρίως στην ανθρώπινη μορφή που αποδίδεται μέσω ενός δυναμικού εκφραστικού και συχνά εξπρεσιονιστικού ιδιώματος. Ο ζωγράφος Μαδένης ταυτίζεται πλήρως με το έργο του, προσπαθώντας να τιθασεύσει ένα παρορμητικό ταπεραμέντο.

<https://www.protothema.gr/culture/article/890585/ekthesi-zografikis-tou-mihali-madeni-to-elahisto-to-aneipoto-to-ihnos/>

ΤΑΣΟΣ MATZABINOS

Ο Τάσος Μαντζαβίνος Σπούδασε Ζωγραφική στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (1979-1985). Από το 1986 έως το 1996 δίδαξε ελεύθερο σχέδιο στη Σχολή Βακαλό. Ο ζωγράφος Τάσος Μαντζαβίνος μιλά για τη ζωγραφική σαν έναν μοναδικό και αναντικατάστατο τρόπο έκφρασης, ο οποίος χρησιμοποιεί αποκλειστικά τα χρώματα και τα σχήματα για να αποδώσει μια εικόνα, με απόλυτο όμως προαπαιτούμενο την ύπαρξη της ανάγκης για την έκφραση αυτή. Εξομολογείται ότι όλη η ζωγραφική του αφορά εντέλει τον εαυτό του και την ερμηνεία του κόσμου που τον περιβάλλει. Υπογραμμίζει ότι μετά από την προσθετική διαδικασία της γνώσης και της πληροφορίας ο ζωγράφος πρέπει να αποβάλλει και να αφαιρεί καθετί επίκτητο μέχρι να φτάσει στην ουσία του εαυτού του.

<https://felioscollection.gr/el/artists/mantzavinos-tasos/>

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΕΤΣΗΣ

Ο Παναγιώτης Τέτσης είναι σπουδαίος Έλληνας ζωγράφος, από τους κορυφαίους εικαστικούς καλλιτέχνες της μεταπολεμικής περιόδου. Το έργο του εντάσσεται στο κλίμα της μετα-ιμπρεσιονιστικής παραστατικής ζωγραφικής. Στον Πειραιά έλαβε τα πρώτα μαθήματα ζωγραφικής και το 1943 εισήλθε στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, ύστερα από ένα σύντομο πέρασμα από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Αποφοίτησε το 1949 και με υποτροφία του ΙΚΥ συνέχισε τις σπουδές του στη Σχολή Καλών Τεχνών του Παρισιού, όπου πήρε μαθήματα ζωγραφικής, χαρακτηριστικής, τοιχογραφίας, νωπογραφίας και ψηφιδωτού. Το 1960 έλαβε τιμητική υποτροφία της ιταλικής κυβέρνησης για μελέτη μουσείων, ενώ το 1972 το Ίδρυμα Φορντ του χορήγησε υποτροφία ενός χρόνου, προκειμένου να αφοσιωθεί στη ζωγραφική και τη χαρακτηριστική. Από τους πιο γενναιόδωρους Έλληνες εικαστικούς καλλιτέχνες, χάρισε 210 έργα του στην Εθνική Πινακοθήκη, με τον όρο να πωληθεί το 20% εξ αυτών, προκειμένου να αγοραστούν έργα τέχνης άλλων καλλιτεχνών που λείπουν από τις συλλογές της.

<https://www.sansimera.gr/biographies/1571>

ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

Ο Κώστας Χαραλαμπίδης το 1971 πήγε στο Παρίσι και εκεί σπούδασε στην Ecole des Beaux-Arts, με καθηγητές τον N.Wancker, απ' τον οποίο έμαθε τις τεχνικές της κόλλας

(τέμπερα, γκουάς, ακουαρέλλα), του κεριού (cire saponifiée) και κυρίως του λαδιού transparence, με medium και emulsion, όπως και γενικά ό,τι αφορά την σωστή προετοιμασία του μουσαμά, μέχρι και την κατασκευή των χρωμάτων. Στο Παρίσι τις αντίξοες συνθήκες των πρώτων χρόνων, διαδέχθηκαν οι ευτυχείς του συναντήσεις με τον κορυφαίο Έλληνα δημιουργό του οποίου, άλλωστε, υπήρξε μαθητής, τον Γιάννη Τσαρούχη, αλλά κυρίως με τον εμπνευστή των σημαντικότερων καλλιτεχνών του 20ου αιώνα. Εξέθεσε το 1974 στην "Πανελλήνιο" του Ζαπείου και το 1976 σε διεθνή έκθεση στο Μόντε Κάρλο. Ενώ ακόμη συνέχιζε τις σπουδές του, έκανε μια σειρά από αντίγραφα στο Λούβρο, από έργα μεγάλων ζωγράφων, τρία από τα οποία περιλαμβάνονται στην πρώτη αυτή ατομική του έκθεση στην "Galerie Ζυγός", μαζί με συνθέσεις, νεκρές φύσεις, τοπία, πορτραίτα κ.α. Πριν έλθει στην Ελλάδα για να εγκατασταθεί μόνιμως, κι ενόσω ακόμη ήταν βοηθός του Γιάννη Τσαρούχη στο Παρίσι, ο Κώστας Χαραλαμπίδης εξέθεσε, μαζί με άλλους Έλληνες ζωγράφους, στην πόλη Sceaux, κοντά στο Παρίσι.

<http://www.nikias.gr/ell/product/%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CE%9A%CF%8E%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%82>

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Από το ενδεικτικό υλικό που παρουσιάζουμε, διακρίνεται ότι ο συλλέκτης επιλέγει παραστατικά και αφηρημένα έργα για τη συλλογή του. Συγκεκριμένα, με άξονα την τεχνοτροπία τους, τρία από τα παρουσιαζόμενα έργα ορίζονται ως ιμπρεσιονισμός, οκτώ εξ αυτών ως εξπρεσιονισμός, ένα ως ρομαντισμός, ένα ως συμβολισμός, τρία έργα ως νατουραλισμός, ένα ως ρεαλισμός και ένα εξ αυτών ως Βυζαντινή τεχνοτροπία.

Ο Ιμπρεσιονισμός θεωρείται το πρώτο ουσιαστικά μοντέρνο κίνημα στη ζωγραφική, διότι αποτελεί την πρώτη ρήξη με την παράδοση της δυτικής ζωγραφικής, όπως είχε παγιωθεί από την Αναγέννηση. Αναπτύχθηκε γύρω στα 1870 στη Γαλλία και προέρχεται από τη λέξη "Impression", που σημαίνει "εντύπωση". Με τον όρο «εξπρεσιονισμός», στην

ιστορία της τέχνης, πολλές φορές χαρακτηρίζουμε το καλλιτεχνικό και λογοτεχνικό έργο που αναπτύχθηκε κυρίως στη Γερμανία, από το 1910 ως το 1925 και θεωρείται ως η μεγαλύτερη προσφορά της Γερμανίας στη μοντέρνα τέχνη. Γενικά όμως με τον όρο Εξπρεσιονισμός περιγράφουμε και χαρακτηρίζουμε οποιοδήποτε έργο τέχνης που προκαλεί έντονα συναισθήματα στον θεατή.

Ο Ρομαντισμός αποτελεί καλλιτεχνικό κίνημα που αναπτύχθηκε στα τέλη του 18ου αιώνα στη Δυτική Ευρώπη. Αποτέλεσε λογοτεχνικό ρεύμα, ωστόσο επεκτάθηκε τόσο στις εικαστικές τέχνες όσο και στη μουσική. Στον ρομαντισμό, κυρίαρχο στοιχείο είναι το συναίσθημα αντί της λογικής.

Ο Συμβολισμός αποτελεί καλλιτεχνικό ρεύμα που αναπτύχθηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, γαλλικής και βελγικής προέλευσης. Ο όρος προέρχεται από τη λέξη σύμβολο. Αναπτύχθηκε κυρίως στην ποίηση, ωστόσο συναντάται και στις εικαστικές τέχνες.

Ο όρος Ρεαλισμός στη σύγχρονη Τέχνη, χρησιμοποιείται το 1855 από τον Κουρμπέ και την έκθεσή του, την οποία ονομάζει ο ίδιος «Έκθεση του Ρεαλισμού». Στα χρόνια που ακολουθούν ο όρος θα χρησιμοποιηθεί για να καλύψει όλο και περισσότερα σημειώματα, έως ότου, στον 20ο αιώνα, να αναφέρονται πια διαφορετικά είδη ρεαλισμού, όπως ο Νατουραλισμός, τον οποίο θα μπορούσαμε να τον εξηγήσουμε απλά «σαν μια πιο προχωρημένη κλίμακα του ρεαλισμού». Δηλαδή όταν φτάνει η ζωγραφική σε βαθμό κορεσμού της φύσης, το έργο πέφτει στο νατουραλισμό, στρέφεται στη λεπτομέρεια (Στέλλα Λιάτου, 2011).

Η βυζαντινή τέχνη θεωρείται πως γεννήθηκε αρχικά στην πρωτεύουσα της Βυζαντινής αυτοκρατορίας Κωνσταντινούπολη, αλλά επεκτάθηκε στο μεγαλύτερο τμήμα του μεσογειακού κόσμου και ανατολικά ως την Αρμενία. Υπήρξε αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης αφενός της αρχαίας ελληνικής παράδοσης και αφετέρου της ανατολικής επίδρασης και θρησκευτικότητας. Η βυζαντινή τεχνοτροπία χαρακτηρίζεται από τα στοιχεία μιας αμιγώς θρησκευτικής τέχνης (Σοφία Βλάχου, 2012).

Στα έργα τέχνης με τα οποία ασχοληθήκαμε αναδεικνύονται διάφορες θεματικές. Εντοπίζονται θεματικές που αφορούν τη φύση (2), τη νεκρή φύση (1), τις ανθρώπινες μορφές (6), τις αναμνήσεις (3), την εκκλησία (2), τον συμβολισμό (2), την ψευδαίσθηση-παραμόρφωση (2), την ισότητα (1), αλλά και την ελληνική ιστορία .

I). Στη θεματική που επικεντρώνεται στη φύση ανήκουν τα έργα υπ' αριθμούς εννέα και δέκα. Στο ένατο έργο τέχνης απεικονίζονται διάφορα είδη λουλουδιών και πουλιών, τα οποία αντανακλούν την αίσθηση αρμονίας και ελευθερίας που επικρατεί στη φύση. Στο δέκατο έργο απεικονίζεται ένα ανθρώπινο τεχνούργημα, μια αντλία ποτίσματος (η λεγομένη τουλούμπα), σε συνδυασμό με καρπούς (καρπούζια και αμύγδαλα). Η σύνθεση αποτυπώνει τον τρόπο ποτίσματος σε μια παλαιότερη εποχή, ενώ ο ζωγράφος προσπαθεί να μας μεταδώσει το συναίσθημα της ύπαρξης στη φύση στο πλαίσιο αγροτικών εργασιών.

II) Στη θεματική που επικεντρώνεται στη νεκρή φύση εντάσσεται το έργο δεκαοχτώ στο οποίο απεικονίζονται διάφορα άψυχα αντικείμενα, τεχνητά αλλά και φυσικά. Η θέαση του πίνακα φέρνει στο μυαλό παρόμοιες εικόνες ή μνήμες από ανάλογες σκηνές της υπαίθρου. Προσωπικά, ο πίνακας μου δημιούργησε τον συνειρμό με προσωπικό βίωμα, την εικόνα από το σπίτι μου στο χωριό, το οποίο η γιαγιά μου έχει πάντα γεμάτο με φρούτα και χρήσιμα αντικείμενα.

III) Στη θεματική που επικεντρώνεται στις ανθρώπινες μορφές ανήκουν τα έργα υπ' αριθμούς ένα, τέσσερα, πέντε, δώδεκα, δεκατέσσερα και δεκαεφτά.

46

Στο πρώτο έργο απεικονίζεται μια καθαρίστρια καθισμένη. Η εικόνα προκαλεί συναισθήματα στεναχώριας, καθώς ο θεατής οδηγείται να αναλογιστεί την κούραση της μορφής, τα προβλήματα που έχει αντιμετωπίσει ή προσπαθεί να λύσει.

Στο τέταρτο έργο η θεματική αφορά μία κοπέλα που χορεύει και σπάει ένα ρόδι. Οι συνειρμοί που δημιουργούνται παραπέμπουν στην Πρωτοχρονιά, μία χαρούμενη μέρα, με το έθιμο του σπασίματος του ροδιού για γούρι, με αποτέλεσμα τη βίωση θετικών και ελπιδοφόρων συναισθημάτων με τη θέαση του έργου.

Στο πέμπτο έργο ο καλλιτέχνης έχει απεικονίσει μια γυναικεία ανθρώπινη μορφή η οποία διαθέτει το κορμί της προς πώληση, εκδιδόμενη. Το εσωτερικό μήνυμα του έργου αφορά την αναντιστοιχία ανάμεσα στην εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου και της πραγματικότητας.

Στο δωδέκατο έργο απεικονίζονται δύο αντρικές μορφές και συγκεκριμένα τον θείο του καλλιτέχνη με τον ανιψιό του, αφότου βγήκε από το ορφανοτροφείο. Η πρώτη εντύπωση

του έργου, χωρίς να έχει προηγηθεί η ανάλυση του τίτλου και των συνοδευτικών του περιστάσεων, παραπέμπει σε απλό στιγμιότυπο παλαιότερης εποχής λόγω ενδυμασίας. Σχηματίζεται αρχικά η εντύπωση δύο προσώπων, ενδεχομένως πατέρα και γιου, που βρίσκονται σε αντιπαράθεση μεταξύ τους, αν κρίνει κανείς από την όψη του νεαρού, που φαίνεται στεναχωρημένος.

Στο δωδέκατο έργο παρουσιάζεται ένα ζευγάρι καθισμένο σε έναν καναπέ, χαρούμενο ανάμεσα σε πολλά φυτά. Η επιλογή του καλλιτέχνης για τη χρήση πολύ έντονων γήινων χρωμάτων με διάφορα μοτίβα, προσδίδει ένταση και συναίσθημα σε μία καθημερινή στιγμή ενός ζευγαριού.

Στο δέκατο έβδομο έργο απεικονίζεται μία νεαρή γυναίκα με πορτοκαλί φόρεμα, σε μία στάση μαζεμένη, η οποία μεταδίδει στον θεατή ανησυχία με τη στάση και τη γλώσσα του σώματός της. Ο καλλιτέχνης μας παρουσιάζει με εξαιρετικά ανάγλυφο τρόπο τον φόβο της κοπέλας, με την επιλογή του να την απεικονίσει καθισμένη σε στάση εμβρυική, με εμφανή την αγωνία της, εξαιτίας της οποίας έχει αγκαλιάσει τα πόδια της, σε μία απόπειρα να νιώσει ζεστασιά ή να προστατευτεί.

IV) Στη θεματική που επικεντρώνεται στις αναμνήσεις εντάσσονται τα έργα υπ' αριθμούς δύο, οχτώ και έντεκα.

Στο δεύτερο έργο απεικονίζεται μια αναμνηστική φωτογραφία με δέκα αγόρια και μία κοπέλα, όλα καθισμένα στα σκαλιά του ορφανοτροφείου. Είναι διάχυτη η μελαγχολία που νιώθουν τα παιδιά, που συνδέεται με την ίδια την ύπαρξή τους στο πλαίσιο του ορφανοτροφείου. Η επιλογή του ζωγράφου να απεικονίσει τα παιδιά χωρίς πόδια, δημιουργεί πολύ έντονη την αίσθηση του εγκλεισμού που αντιμετώπιζαν τα παιδιά στο ορφανοτροφείο, και την αδυναμία τους να ελευθερωθούν από ένα τέτοιο ανταρτικό περιβάλλον.

Στο όγδοο έργο ο καλλιτέχνης μας παρουσιάζει μία αναμνηστική φωτογραφία ορισμένων οικογενειών πριν φύγουν τα παιδιά τους ως ναύτες με τα καράβια. Στον πίνακα εμφανίζονται δυο-τρεις οικογένειες από την ίδια γειτονιά, σε μια τελευταία βόλτα πριν αναχωρήσουν τα νεαρά παιδιά τους για το μεγάλο ταξίδι, με ατμόσφαιρα ανάλογη των συναισθημάτων που θα βίωναν τα πρόσωπα αυτά.

Στο δωδέκατο έργο απεικονίζεται μία πόντια γιαγιά με μία κόκκινη βαλίτσα στο ένα χέρι και στο άλλο ένα μικρό παιδί, η οποία έχει ξενιτευτεί. Στο βάθος φαίνεται ο τόπος της, η πατρίδα που άφησε πίσω της. Ο πίνακας προκαλεί αισθήματα συγκίνησης, γιατί συνδέεται με τις προσωπικές ιστορίες πολλών από εμάς, των οποίων οι πρόγονοι αναγκάστηκαν να αφήσουν τα σπίτια τους και τη ζωή τους χωρίς να έχουν καμία επιλογή πέρα από τον ίδιο τον θάνατο.

V) Στη θεματική που επικεντρώνεται στην εκκλησία ανήκουν έχουμε τα έργα υπ' αριθμούς δεκαπέντε και δεκαέξι.

Συγκεκριμένα στο έργο δεκαπέντε παρατηρούμε μία εικόνα πένθιμης τελετής. Απεικονίζεται ένας φίλος σε βαθιά συλλογή, ενώ ο άλλος κρατάει στην αγκαλιά του ένα εκκλησάκι και ο τρίτος φιλάει την κεντρική φιγούρα του νεκρού σώματος στοργικά στο μέτωπο. Ο θεατής έρχεται αντιμέτωπος με αμφιβολίες, καθώς επιχειρεί τη σύνδεση με γνωστά μοτίβα, το μοτίβο των ενοχών, το μοτίβο του Ιούδα κ.ο.κ. Το σύμβολο της εκκλησίας παραπέμπει ενδεχομένως στη βοήθεια και την παρηγοριά που μπορεί να προσφέρει.

Στο έργο δεκαέξι απεικονίζεται ένας άντρας, που στέκεται ή περπατάει έξω από μία φωτισμένη εκκλησία μέσα στη βροχή. Η θέαση του πίνακα μεταδίδει την αίσθηση του κεντρικού του προσώπου, ενός άντρα υπό βροχή ταλαιπωρημένου, με την εκκλησία με ανοιχτά τα φώτα να δίνει την αίσθηση ότι τον προσκαλεί και ενδεχομένως να μπορεί να του προσφέρει καταφύγιο και βοήθεια.

VI) Στη θεματική που επικεντρώνεται στον =συμβολισμό ανήκουν τα έργα έξι και δεκατρία.

Στο έκτο έργο ο ζωγράφος μας παρουσιάζει μία γυναίκα με κεφάλι λουλουδιού και έναν κάκτο με πολλά μικρά αντρικά κεφάλια. Η προσεκτική παρατήρηση του έργου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο ζωγράφος αναφέρεται στις δυσκολίες που χρειάζεται να αντιμετωπίσει κανείς για την επίτευξη των στόχων του και κατ' επέκταση στην (μεταφορική) άφιξη στη «γη της Επαγγελίας».

Στο έργο δεκατρία ο ζωγράφος έχει συνδυάσει έξι πίνακες: στους τρεις εμφανίζονται μόνο τα κεφάλια των ανθρώπων, στον έναν μόνο ένα μάτι και στους άλλους δύο

παρατηρούμε δύο γυμνά γυναικεία σώματα χωρίς κεφάλι. Από τη συνδυαστική θεώρηση με άλλους πίνακες του ίδιου καλλιτέχνη, προκύπτει η προτίμησή του στον συγκεκριμένο τρόπο σχεδιασμού, ήτοι στη σύμπλεξη μικρότερων πινάκων, που δημιουργούν έναν μεγάλο, στο πλαίσιο ανάδειξης πολύπλευρων συμβολισμών.

VII) Στη θεματική που επικεντρώνεται στην παραμόρφωση-ψευδαίσθηση συναντάμε το έργο τρία.

Στο τρίτο έργο ο καλλιτέχνης έχει δημιουργήσει μία αντρική μορφή χωρίς πόδια, τα οποία παρουσιάζονται αποκομμένα από το σώμα του, να τα κρατάει στα χέρια του. Περιμετρικά του πίνακα είναι ζωγραφισμένα παραμορφωμένα πρόσωπα προκαλώντας στον θεατή την αίσθηση της μαγείας ή της ψευδαίσθησης.

VII) Στη θεματική που επικεντρώνεται στην ισότητα ανήκει το έργο εφτά.

Στο έβδομο έργο παρουσιάζονται τρία παιδιά κάτω από έναν τρούλο. Η ιδέα που υποβάλλει το έργο είναι η συνύπαρξη όλων «κάτω από τον ίδιο ουρανό», με κεντρική αίσθηση ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι χωρίς καμία εξαίρεση λόγω καταγωγής ή χρώματος.

VIII) Στην τελευταία θεματική, αυτή της ελληνικής ιστορίας, ανήκει το έργο δεκαεννέα.

Εδώ ο καλλιτέχνης έχει ζωγραφίσει τμήματα εφημερίδων, στις οποίες αναγράφονται ειδήσεις και τίτλοι από γεγονότα από την ελληνική ιστορία. Είναι εμφανής η επιρροή του φιλοσόφου και ζωγράφου Γιάννη Τσαρούχη, και η εστίαση του έργου του στην προβολή της κατάστασης που επικρατούσε εκείνη την περίοδο στην Ελλάδα.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τα κριτήρια επιλογής των έργων του συλλέκτη δεν ήταν τόσο θεματικά, ούτε βέβαια και τεχνοτροπικά. Ο κ. Αποστολίδης αποδύθηκε στην αγορά έργων παραστατικών, αφηρημένων, σουρεαλιστικών ή και εξπρεσιονιστικών, με μόνο κριτήριο την αισθητική

συγκίνηση, το να του προκαλούσε, δηλαδή, το εκάστοτε έργο μία διέγερση συναισθηματική και πνευματική.

Και από τις ίδιες τις απαντήσεις του συλλέκτη γίνεται με ευχέρεια κατανοητό ότι ο κ. Αποστολίδης δεν έγινε συλλέκτης για χρηματιστηριακούς λόγους και για λόγους προβολής. Μπορεί να μη σχετίζονταν με την τέχνη ούτε το οικογενειακό αλλά ούτε και το κοινωνικό του περιβάλλον, ωστόσο από την παιδική ηλικία ήταν πηγαία η αγάπη του στο σχέδιο, που αποτέλεσε και το κίνητρο για τη δημιουργία της πλούσιας συλλογής του. Ήταν μια εσωτερική ανάγκη που τον υποκινούσε να δημιουργήσει τη συλλογή, μία πραγματική αγάπη για την τέχνη. Φυσικά, πολύ σημαντικό ρόλο έπαιξε και η σύζυγος του, συνταξιούχος πλέον νηπιαγωγός. Με την επιμονή, την υπομονή και τη συμπαράσταση της, δημιουργήθηκε η εκτεταμένη και ενδιαφέρουσα συλλογή του.

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, φωτογραφήθηκε και παρουσιάστηκε ένα μικρό δείγμα αυτής της συλλογής. Η προσωπική μου αντίδραση, παρατηρώντας τους πίνακες, ήταν αυτή της συγκίνησης αλλά και της ανάγκης, μετά την ολοκλήρωση της εργασίας αυτής, εκτενέστερης και βαθύτερης ενασχόλησης με τα έργα τέχνης. Ο κάθε θεατής, βέβαια, βρίσκει σε ένα έργο τέχνης διαφορετικά σημεία στα οποία επικεντρώνεται και βιώνει το κάθε έργο με τον προσωπικό του τρόπο, βάσει των βιωμάτων και της νοητικής του συγκρότησης. Εν κατακλείδι, η γνωριμία με τα έργα τέχνης και η συνέντευξη του συλλέκτη ήταν μία διαδικασία ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα και αποτέλεσε εξαιρετικό έναυσμα για την προσέγγιση στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Boklund-Λαγοπούλου, Κ. (1980). «Εισαγωγή» στο Σημειωτική και κοινωνία. Αθήνα: Οδυσσέας, σ.7-18
- Boklund-Λαγοπούλου, Κ. (1980). «Δομές συνειρμικής σημασίας και ανάλυση λογοτεχνικών κειμένων» στο Σημειωτική και κοινωνία. Αθήνα: Οδυσσέας, σ.213

- Chandler, D. (1998). Σημειώσεις για το «βλέμμα» Διαθέσιμο στο διαδίκτυο: <http://www.mcm.aueb.gr/ment/semiotics/gaze.html> (ημ. πρ. 1-10-2008).
- Chandler, D. (1998). Σημειωτική για Αρχαίους, ανακτημένο την 25-9-2014 από <http://semiotics.nured.uorn.gr>, 53-56.
- Turner, G. (1992): *British Cultural Studies: An Introduction*. New York: Routledge
- Umberto Eco (1994), *Θεωρία Σημειωτικής*, Αθήνα, εκδόσεις Γνώση.
- Πασχαλίδης, Γ. (1996). «Σημείων Αγωγή/Σημεία Αγωγής» στο Καμαρούδης Σ.,
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Εκδόσεις Κριτική.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

- ΑΔΑΜΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
<http://www.nikias.gr/ell/product/%CE%91%CE%B4%CE%B1%CE%BC%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82-%CE%93%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82208>
- ΓΚΟΛΦΙΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ <http://theorema-artgallery.com/artist-giorgos-golfinos/>
- ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΡΗΝΗ <http://www.kapopoulosart.gr/gr/artists/cat1-gr/item/602-irini-iliopoulou>
- ΞΙΦΑΡΑ ΙΟΛΗ https://iolixifara.com/?page_id=36&lang=el
- ΚΑΛΦΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
<http://www.nikias.gr/ell/product/%CE%9A%CE%AC%CE%BB%CF%86%CE%B1%CF%82-%CE%A7%CF%81%CE%AE%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%82>
- ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ <https://felioscollection.gr/el/artists/katzourakis-kyriakos/>
- ΚΟΝΤΕΛΛΗΣ ΑΝΤΡΕΑΣ
<https://artviews.gr/%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CF%81%CE%AD%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CF%82-%CE%BCythology-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%BE/>
- ΚΟΤΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

http://www.biblionet.gr/author/47273/%CE%93%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82_%CE%9A%CF%8C%CF%84%CF%84%CE%B7%CF%82

- ΜΑΔΕΝΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ <https://www.protothema.gr/culture/article/890585/ekthesi-zografikis-tou-mihali-madeni-to-elahisto-to-aneipoto-to-ihnos/>
- ΜΑΝΤΖΑΒΙΝΟΣ ΤΑΣΟΣ <https://felioscollection.gr/el/artists/mantzavinos-tasos/>
- ΠΕΡΡΟΣ ΒΑΣΙΛΗΣ <http://www.skoufagallery.gr/gr/artists/represented-artists/134-perros-vasilis>
- ΠΛΟΙΑΡΙΔΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
<http://www.nikias.gr/ell/product/%CE%A0%CE%BB%CE%BF%CE%B9%CE%B1%CF%81%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CE%95%CF%85%CE%AC%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%82>
- ΡΟΡΡΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ <https://felioscollection.gr/el/artists/rorris-giorgos/>
- ΣΠΕΡΑΝΤΖΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
<https://ikastikos-kiklos.com/%CE%B6%CF%89%CE%B3%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%BF%CE%B9%CF%83%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AC%CE%BD%CF%84%CE%B6%CE%B1%CF%82-%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82/>
- ΤΕΤΣΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ <https://www.sansimera.gr/biographies/1571>
- ΤΖΑΜΟΥΡΑΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
<https://eleftheriaonline.gr/local/politismos/syentefkseis-parousiaseis/item/189118-o-kataksiomenos-messinios-eikastikos-dimitris-tzamouranis-stin-e-i-zografiki-itan-kai-einai-monodromos-gia-emenai> , <http://www.zinaathanassiadou.com/pr-tzamouranis-gr.htm>
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
<http://www.nikias.gr/ell/product/%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CE%9A%CF%8E%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%82>

ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΕΣ

- http://gym-kokkinotrimithia-lef.schools.ac.cy/gym-kok-nic/announcements/ypostiriktiko_didiktiko_yliko/MEM/C_class/Texni/dimiourgiki_ergasia_expressionismos.pdf
- <http://www.peri-grafis.net/ergo.php?id=1007>

- <https://www.artlessons.gr/%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B5%CF%82/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7%CF%82/%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>
- <https://www.slideshare.net/orestis111/ss-76791333>
- Αισθητική Αγωγή-Εικαστικά (Α' Γυμνασίου) Βιβλίο Μαθητή, Κεφάλαιο 4 , Σχέδιο για όλους.
- Αισθητική Αγωγή-Εικαστικά (Β' Γυμνασίου) Βιβλίο Μαθητή, Ενότητα 4 ,Θέμα 2ο
- Βλάχου, Σ. (2012). Βυζαντινή τέχνη. 3 Μαΐου 2012, από <http://art-e-painting.blogspot.com/2012/05/blog-post.html>
- Ιστορία της Τέχνης (Γ' Λυκείου Επιλογή) –Βιβλίο Μαθητή, Κεφάλαιο 16-Οι Δεκαετίες 1900 - 1930 (Α' Μέρος)
- Λιάτου, Σ. (2011). Ιστορία τέχνης ρεαλισμός-νατουραλισμός. 2 Ιουνίου 2011, από <https://www.ithacanet.gr/article/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B7%CF%83-%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%83-%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%83>